

УДК 378.147-057.4:629.5

DOI <https://doi.org/10.37915/pa.vi55.545>

Терзі Г. А.,
orcid.org/0009-0004-8013-868X

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ПІДВИЩЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ УПРАВЛІННЯ СУДНОВИМИ ТЕХНІЧНИМИ СИСТЕМАМИ І КОМПЛЕКСАМИ

У статті актуалізується питання професійної компетентності майбутніх фахівців управління судновими технічними системами й комплексами. Зазначається, що стратегічним завданням вітчизняних профільних закладів вищої освіти є потреба реформування чинної концепції професійної підготовки майбутніх фахівців морської галузі, що ґрунтується на міжнародних стандартах.

Метою статті визначається деталізація вимог щодо професійної компетентності майбутніх фахівців управління судновими технічними системами й комплексами та окреслення напрямку теоретичних основ формування зазначеного поняття.

Дослідження базується на нормативно-правовій базі, що орієнтована на ефективне функціонування морської галузі, та наукових доробках, які розглядають поняття «професійна компетентність» у галузі судноводіння. Зазначається, що в контексті розбудови вітчизняної морської галузі професійна компетентність відповідних фахівців викликає науковий інтерес у багатьох дослідників. Авторка погоджується з твердженням науковців, що професійна діяльність фахівців морської галузі залежить від рівня їхньої професійної підготовки в закладі вищої освіти.

Детальний аналіз освітньо-професійної програми «Управління судновими технічними системами і комплексами» зі спеціальності 271 «Морський та внутрішній водний транспорт» (за спеціалізацією 271.02 «Управління судновими технічними системами і комплексами») дозволив засвідчити поділ професійно важливих компетентностей на загальні фахові компетентності, спеціальні (фахові) та спеціальні вибіркові. Подано розгорнуту таблицю таких компетентностей і наголошується, що вони мають формуватися під час вивчення професійно орієнтованих освітніх компонентів.

Перспективою подальших досліджень убачається обґрунтування технології формування професійної компетентності майбутніх фахівців управління судновими технічними системами і комплексами.

Ключові слова: фахівці морської галузі; профільні ЗВО; професійна компетентність; освітньо-професійна програма; нормативно-правова база.

Постановка проблеми. Зважаючи на повномасштабну агресію сусідньої держави проти України та втрату певної частини вітчизняної морської інфраструктури, актуалізується питання відновлення морського флоту на національному рівні. Ключовою складовою морської галузі є кваліфіковані та компетентні фахівці, тому доцільним є орієнтування на вдосконалення фахової підготовки майбутніх судноводіїв та інших працівників вітчизняного флоту. В умовах переформатування національної економіки, поновлення та вдосконалення транспортного забезпечення, розширення міжнародних зв'язків тощо сформована професійна компетентність майбутніх фахівців управління судновими технічними системами й комплексами набуває ключового значення та потребує вдосконалення освітнього процесу у профільних закладах вищої освіти.

У цьому контексті стратегічним завданням України є потреба реформування чинної концепції професійної підготовки майбутніх судноводіїв, що має відповідати міжнародним стандартам. Нормативно-правова база морської галузі ґрунтується на документах міжнародного («Міжнародна Конвенція з підготовки, дипломування

моряків і несення вахти» (2010 р.) [1], «Конвенція про Міжнародні правила запобігання зіткненню суден на морі» [2], «Конвенція з охорони людського життя на морі» [3] та ін.) та національного рівня («Морська доктрина України» [5], «Стратегія розвитку морських портів України на період до 2038 року» [6], «Про затвердження Правил реєстрації операцій зі шкідливими речовинами на судах, морських установках і в портах України» [7] та ін.).

Аналіз досліджень. У контексті розбудови вітчизняної морської галузі професійна компетентність відповідних фахівців викликає науковий інтерес у багатьох дослідників. Так, Г. Попова акцентувала свою увагу на формуванні професійної компетентності судноводіння в майбутніх судноводіїв [8]. Л. Герганов опікувався питанням формування професійної компетентності рядового плавскладу морських суден [9], О. Колмикова, Л. Турлак наголошують, що «...фахівець – представник морської галузі повинен володіти іншомовною міжкультурною компетенцією в сфері професійної комунікації, тобто володіти мовленнєвими знаннями, уміннями та навичками з метою подальшого використання у професійній сфері, орієнтуватися в рідній та іншомовній культурі, розуміти та адекватно використовувати міжкультурну лексику, мати уяву про мовленнєвий етикет тощо» [10, с. 243]. Ми погоджуємося з думкою науковців, проте варто зазначити, що це лише один із багатьох необхідних компонентів професійної компетентності майбутніх судноводіїв.

Досліджуючи проблему формування професійної компетентності майбутніх судноводіїв, С. Волошинов виокремлює «чотири змістові константи професійної компетентності майбутніх морських фахівців: 1) компетентісно-результативна; 2) професійно-виробнича (практична); 3) культурно-комунікативна; 4) особистісно-професійна» [11]. Запропоновані автором компоненти професійної компетентності майбутніх судноводіїв є змістовними та ґрунтовними, однак не достатніми для якісної й ефективної професійної підготовки майбутніх фахівців управління судновими технічними системами й комплексами.

Л. Ліпшиць констатує потребу в толерантному фахівцеві морської галузі, що зумовлено плюралізмом ідеологій. «Саме такий фахівець здатен побудувати конструктивний професійний діалог, співпрацювати з представниками та культурою інших країн», – зазначає науковець [12].

Ми погоджуємося з твердженням науковців, що професійна діяльність моряків залежить від рівня їхньої професійної підготовленості в закладі вищої освіти. У системі якісної підготовки, – зазначають автори, – існують професійні вимоги до компетентності фахівців морського профілю, що відображено в нормативно-правових документах та освітньому стандарті щодо підготовки фахівців морського профілю [13].

Увага науковців щодо професійної компетентності майбутніх фахівців морської галузі також була спрямована ї на їх гуманітарну підготовку. Зокрема, М. Ярмоленко акцентує на потребі сформувати під час професійної підготовки майбутніх фахівців морської галузі у ЗВО «...знання принципів, методів і особливостей управління персоналом на судні та його підготовки; знання відповідних міжнародних морських конвенцій і рекомендацій, а також національного законодавства; знання методів ефективного управління ресурсами та вміння їх застосовувати; уміння здійснювати ефективну комунікацію, підтримувати серед членів суднової команди атмосферу взаєморозуміння, доброзичливості, взаємодопомоги, дотримання загальнолюдських відносин і громадянських норм; володіння іноземною (англійською) мовою тощо» [14, с. 234]. Нам імпонує бачення науковця щодо фаховості майбутніх судноводіїв, адже така підготовка сформує компетентного й ефективного фахівця, здатного працювати в команді та бути корисним у розбудові вітчизняної морської галузі.

Констатуємо, що професійна компетентність майбутніх фахівців морської галузі розглядається науковцями різнобічно, проте це питання залишається актуальним і нині, оскільки вимоги сьогодення висувають до профільних ЗВО завдання формування компетентних фахівців, спроможних до якісного виконання фахових завдань, зокрема це

стосується й майбутніх фахівців управління судновими технічними системами і комплексами.

Метою статті є деталізація вимог щодо професійної компетентності майбутніх фахівців управління судновими технічними системами і комплексами та окреслення напрямку теоретичних основ формування зазначеного поняття.

Виклад основного матеріалу. Наше дослідження базується на нормативно-правовій базі, що орієнтована на ефективне функціонування морської галузі, та наукових доробках, які аналізують поняття «професійна компетентність» у галузі судноводіння. Зокрема, О. Попова у своїй праці професійну компетентність судноводія морського флоту трактує як «...інтегральну сукупність мобільних професійно-кваліфікаційних, творчих, соціально-гуманітарних і особистісних компетентностей (якостей), які детермінують його здатність та готовність до професійної діяльності в умовах підвищеної відповідальності та ризику, дають змогу отримувати у фаховій справі результати, які б відповідали вимогам науково-технічного прогресу сучасних соціокультурних норм і системі аксіологічних орієнтирів суспільства» [15, с. 357]. Таке розлоге трактування є ґрунтовним і передбачає всі необхідні компетентності для успішного фахівця морської галузі.

Г. Попова професійну компетентність судноводіння визначає як «...багатофакторне й багатокомпонентне явище, визначення якого базується на знаннях різних галузей наук – психології, фізіології, психології управління, культурології, правознавства» [8]. Таке уточнення науковиці підтверджує потреба міждисциплінарного підходу до професійної підготовки майбутніх фахівців управління судновими технічними системами і комплексами.

С. Майданевич термін «компетентність» позначає таким чином: «інтегральна якість особистості, яка сформувалася в процесі навчання, соціалізації та особистісного розвитку. Вона проявляється в загальній здатності та готовності індивіда до активної діяльності щодо вирішення конкретних практичних задач. Компетенція – це сфера професійної діяльності людини, в якій вона компетентна» [16, с. 80]. Частково погоджуємося з цим трактуванням, що важливим є готовність особистості до активної професійної діяльності та вирішення конкретних практичних завдань, проте цього не може бути достатнім, адже науково-технічний прогрес стрімко розвивається, що потребує постійного саморозвитку й самовдосконалення.

Ураховуючи нормативно-правові акти, що регламентують діяльність морської галузі, не можна оминати вимог до професійної компетентності означених фахівців й у Міжнародній конвенції про підготовку і дипломування моряків та несення вахти 1978 року, де окреслено зокрема таке: «безперервне забезпечення певного рівня безпеки під час несення ходової навігаційної вахти; судноводство і визначення місця розташування судна; вміння використовувати радіолокаційне устаткування; вміння розуміти і читати синоптичну карту та прогнозувати погоду з врахуванням місцевих особливостей; опікуватися охороною морського середовища» тощо [1].

Ураховання світових вимог до фахової кваліфікації майбутніх фахівців управління судновими технічними системами і комплексами зумовлює впровадження компетентнісного підходу, що спрямований на формування не тільки професійних компетенцій, а й особистісних якостей, які мають матеріалізувати успішну й ефективну професійну діяльність.

У тексті Міжнародної конвенції про підготовку та дипломування моряків і несення вахти з Манільськими поправками 2010 р. (далі – ПДНВ) визначення та роз'яснення поняття «професійна компетентність» надається через опис вимог до рівня підготовки фахівців морської галузі, який мусить мати кожен судноводій для належного виконання професійних функцій відповідно до міжнародно узгоджених критеріїв, що зазначені в цьому документі, та включає конкретні стандарти або рівень знань, розуміння й навичок, що демонструються. Кожна зазначена у ПДНВ компетентність представлена

відповідними фаховими знаннями, навичками та вміннями, які мають бути сформовані у профільному ЗВО в умовах, максимально наближених до реальної професії [1].

Чимало науковців акцентують на потребі практичної підготовки майбутніх фахівців. Так, Л. Герганов зазначає, що «процес формування професійної компетентності моряка прискорюється, якщо він здійснюється за програмою комплексного навчання з використанням у навчальному процесі навчально-тренажерного обладнання, де всі екстремальні ситуації, що виникають відпрацьовуються в реальному режимі. Відпрацювання всіх необхідних прийомів у різних умовах роботи судна на таких тренажерах дозволяє сформувати певний тип мислення, який необхідний для роботи в морі і дозволяє в подальшому більш ефективно вдосконалювати професійну діяльність моряка» [9]. Не можемо не погодитися з такою думкою, адже тренажерна підготовка є вагомим компонентом у педагогічній системі професійної підготовки майбутніх фахівців управління судновими технічними системами й комплексами.

Маючи на меті деталізувати вимоги щодо компетентностей майбутніх фахівців управління судновими технічними системами і комплексами та їх формування у процесі професійної підготовки у профільному ЗВО, проаналізуємо освітньо-професійну програму «Управління судновими технічними системами і комплексами» зі спеціальності 271 «Морський та внутрішній водний транспорт» (за спеціалізацією 271.02 «Управління судновими технічними системами і комплексами») [4]. Ця освітня програма спрямована на формування відповідних компетентностей у майбутніх фахівців морської галузі відповідно до вимог сьогодення. Так, щодо інтегральної компетентності фахівців морської галузі зазначається, що вони мають володіти здатністю «...розв'язувати складні спеціалізовані завдання та практичні проблеми у сфері суднової інженерії, що передбачають застосування теорій і методів наук про устрій судна, механічну й електричну інженерії, експлуатацію та ремонт засобів транспорт, управління ресурсами та характеризуються комплексністю та невизначеністю умов» [4].

До загальних компетентностей майбутніх фахівців управління судновими технічними системами й комплексами серед інших відносять [4]: уміння планувати й управляти часом, використовувати англійську мову у письмовій та усній формі, зокрема під час виконання професійних обов'язків; мати навички застосування інформаційних і комунікаційних технологій, знаходити, виокремлювати та вирішувати проблеми, пропонувати та впроваджувати аргументовані управлінські рішення в межах прийнятної ризику, працювати в команді, організовувати діяльність колективу, зокрема у складних і критичних умовах; мати навички міжособистісної взаємодії, прагнення до збереження навколишнього середовища, до подальшого навчання; уміти реалізувати власні права й обов'язки як повноправного члена суспільства, осмислювати цінності вільного демократичного суспільства та потребу його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні тощо.

У контексті нашого дослідження особливої уваги заслуговують професійні компетентності, які в зазначеній освітньо-професійній програмі поділяються на загальні фахові компетентності, спеціальні (фахові) та спеціальні вибіркові. Так, що стосується спеціальної вибіркової компетентності, то розробники ОПП акцентують на «здатності виконувати завдання, обов'язки та несення ваhti в машинному відділені, технічне обслуговування і ремонт суднових механізмів і обладнання на борту судна у складі машинної команди» [4].

Загальні та спеціальні фахові компетентності розробники зазначеної ОПП спрямовують на вирішення основних професійних завдань. Пропонуємо короткий їх огляд: забезпечення протипожежної безпеки, безпеки та охорони судна, екіпажу і пасажирів, уміння застосовувати й експлуатувати рятувальні засоби; мати здатність діяти швидко й адекватно під час аварійних ситуацій з метою збереження життя пасажирів та екіпажу, збереження судна; уміння надати першу домедичну допомогу на судні; нагляд і контроль за виконанням вимог чинного національного та міжнародного законодавства; здійснення експлуатації, спостереження, оцінювання роботи судна

за всіма показниками та безпечне обслуговування установок без обмеження їх потужностей; виявлення, встановлення причин та усунення несправностей будь-якої генези; усвідомлення відповідальності та здатність ухвалювати правильні рішення у непередбачуваних та аварійних ситуаціях тощо.

Погоджуємося з думкою С. Ткачука, що професійна компетентність майбутніх фахівців має формуватися у процесі вивчення спеціальних дисциплін [17]. Зазначені вище компетентності орієнтовані на провадження ефективної й якісної професійної діяльності майбутніх фахівців управління судновими технічними системами й комплексами. Очевидно, що фахові компетентності мають формуватися під час вивчення професійно орієнтованих дисциплін (це зокрема: теоретична та прикладна механіка, автоматизація суднових енергетичних установок, безпечне управління судновими енергетичними установками, електрообладнання суден, суднові допоміжні установки і системи, технічне обслуговування, діагностика і ремонт суднових технічних засобів, управління роботою механізмів суднової енергетичної установки та безпечне несення ваhti тощо).

Варто зазначити, що ключову роль у формуванні професійної компетентності майбутніх фахівців управління судновими технічними системами й комплексами мають відігравати теоретичні засади освітнього процесу у профільних ЗВО. Наприклад, організація освітнього процесу на засадах контекстного підходу надасть можливість майбутнім фахівцям морської галузі змодельювати ситуації професійної діяльності та якнайкраще підготувати здобувача освіти до якісного виконання професійних завдань. Застосування таких інноваційних методів навчання, як кейс-стаді, метод аналізу конкретних ситуацій, проблемно-ситуативні методи тощо, оптимально підготує майбутніх фахівців управління судновими технічними системами й комплексами до вирішення складних професійних завдань.

Не можна залишити без уваги і форми організації занять із профільних освітніх компонентів. Так, важливим є врахування мети та завдання певної теми заняття. З огляду на це варто застосовувати як індивідуальні, групові, так і масові форми організації занять.

Висновки. Вивчення нормативно-правових документів та наукових доробок учених доводить, що вимоги до професійної компетентності фахівців морської галузі є актуальним науковим питанням та потребують подальших досліджень. Професійна підготовка майбутніх фахівців управління судновими технічними системами й комплексами має відповідати міжнародним стандартам, у цьому контексті висувуються вимоги до профільних закладів вищої освіти щодо якісної фахової підготовки зазначених фахівців.

У роботі з метою деталізації вимог до професійної компетентності майбутніх фахівців управління судновими технічними системами й комплексами розглянуто відповідну освітньо-професійну програму та зацентровано на спеціальних (фахових) компетентностях. Констатовано, що фахові компетентності мають формуватися під час вивчення професійно орієнтованих освітніх компонентів.

Перспективу подальших досліджень убачаємо в обґрунтуванні технології формування професійної компетентності майбутніх фахівців управління судновими технічними системами й комплексами.

Список використаних джерел:

1. Міжнародна конвенція про підготовку і дипломування моряків та несення ваhti 1978 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_053#Text
2. Конвенція про Міжнародні правила запобігання зіткненню суден на морі від 20 жовтня 1972 року, м. Лондон. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_137#Text
3. Міжнародна конвенція про охорону людського життя на морі 1974 року (СОЛАС-74). Міжнародний правовий акт. URL: <http://surl.li/njzje>
4. Освітньо-професійна програма «Управління судновими технічними системами і комплексами». URL: http://www.onma.edu.ua/wp-content/uploads/2021/03/OPP_Meh_bak_2020_2.pdf

5. Про затвердження Морської доктрини України на період до 2035 року. Постанова КМУ від 7 жовтня 2009 р. № 1307 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1307-2009-%D0%BF#Text>
6. Про затвердження Стратегії розвитку морських портів України на період до 2038 року. Розпорядження КМУ від 11 липня 2013 р. № 548-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/548-2013-%D1%80#Text>
7. Про затвердження Правил реєстрації операцій зі шкідливими речовинами на судах, морських установках і в портах України. Наказ МТУ від 10.04.2001N 205 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0452-01#Text>
8. Попова Г. Формування професійної компетентності судноводіння в майбутніх судноводіїв. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2019. № 1 (85). С. 51–60. URL: <https://pedscience.sspu.edu.ua/wp-content/uploads/2019/05/7.pdf>
9. Герганов Л. Д. Формування професійної компетентності рядового плавкладу морських суден: проблеми та перспективи. *Наукові праці Чорноморського державного університету ім. Петра Могили комплексу «Києво-Могилянська академія»*. Серія: Педагогіка. Миколаїв, 2014. Т. 246, вип. 234. С. 31–36.
10. Колмикова О. О., Турлак Л. П. Комунікативна компетентність як необхідна вимога реалізації професійної діяльності фахівців морської галузі. *Педагогічна освіта: теорія і практика: збірник наукових праць*. 2021. Випуск 30 (1-2021) С. 241-251 DOI: <https://doi.org/10.32626/2309-9763.2021-30-241-251>
11. Волошинов С. Структура професійної компетентності майбутнього морського фахівця. *Молодь і ринок*. 2019. № 7(174). С. 147–153 URL: <http://mir.dspu.edu.ua/article/view/167400/175998>
12. Ліпшиць Л. В. Толерантність як ціннісна складова професійної компетентності майбутніх фахівців морської галузі. *Педагогічний альманах: збірник наукових праць / редкол. В. В. Кузьменко (голова) та ін. Херсон: КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти», 2020. Випуск 46. С. 163–169. URL: <https://doi.org/10.37915/pa.vi46.123>*
13. Смирнова І. М., Мусоріна М. О., Мазур Т. М. Якість освіти фахівців морської галузі. *Педагогічні науки: збірник наукових праць*. 2020. Вип. 149. С. 144–151.
14. Ярмоленко М. Роль гуманітарної освіти у розвитку ключових компетентностей конкурентоспроможних фахівців морської галузі. *Збірник наукових праць Національної академії Державної прикордонної служби України. Серія : педагогічні науки / гол. ред. О. В. Діденко. Хмельницький: Видавництво НАДПСУ, 2021. Том 28 № 1: частина перша. С. 232–244. URL: <https://periodica.nadpsu.edu.ua/index.php/pedzbirnyk/article/view/966/906>*
15. Попова О. П. Особливості професійної діяльності майбутніх судноводіїв і сутність їх професійної компетентності. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2011. № 17. С. 353–359.
16. Майданевич С. Б. Теоретико-методологічні аспекти професійної підготовки морських кадрів під час викладання дисциплін правового профілю. *Водний транспорт: збірник наукових праць*. 2022. Випуск 1(35). С. 78-86. URL: <https://vt.duit.in.ua/index.php/home/article/view/214>
17. Ткачук С. Теоретичні основи формування професійної компетенції майбутніх інженерів-педагогів у процесі вивчення спецдисциплін. *Наукові записки. Серія: проблеми методики фізико-математичної і технологічної освіти*. 2015. Том 1, № 7. С. 92–94.

References:

1. Mizhnarodna konventsiia pro pidhotovku i dyplomuvannia moriakiv ta nesennia vakhty 1978 roku [International Convention on the Training and Certification of Seafarers and Watchkeeping of 1978]. Retrieved from https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_053#Text [in Ukrainian].
2. Convention on International Regulations for Preventing Collisions of Ships at Sea dated October 20, 1972, London. Retrieved from https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_137#Text [in Ukrainian].
3. International Convention on the Safety of Life at Sea of 1974 (SOLAS-74). *International legal act*. Retrieved from <http://surl.li/njzze> [in Ukrainian].
4. Osvitno-profesiina prohrama «Upravlinnia sudnovymy tekhnichnymy systemamy i kompleksamy» [Educational and professional program "Management of ship technical systems and complexes"]. Retrieved from http://www.onma.edu.ua/wp-content/uploads/2021/03/OPP_Meh_bak_2020_2.pdf [in Ukrainian].
5. On the approval of the Maritime Doctrine of Ukraine for the period until 2035, the Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated October 7, 2009, No.1307. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1307-2009-%D0%BF#Text> [in Ukrainian].

6. On the approval of the Strategy for the Development of Seaports of Ukraine for the period until 2038, the Order of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated July 11, 2013, No. 548. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/548-2013-%D1%80#Text> [in Ukrainian].
7. On the approval of the Rules for the registration of operations with harmful substances on ships, marine installations and in the ports of Ukraine, the Order of Ministry of Transport of Ukraine dated October 4, 2001, No. 205. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0452-01#Text> [in Ukrainian].
8. Popova, H. (2019). Formuvannia profesiinoi kompetentnosti sudnovodinnia v maibutnikh sudnovodiiv [Formation of professional navigation competence in future ship drivers]. *Pedahohichni nauky: teoriia, istoriia, innovatsiini tekhnologii*, 1(85), 51–60. Retrieved from <https://pedscience.sspu.edu.ua/wp-content/uploads/2019/05/7.pdf> [in Ukrainian].
9. Herhanov, L. D. (2014). Formuvannia profesiinoi kompetentnosti riadovoho plavskladu morskykh suden: problemy ta perspektyvy [Formation of professional competence of the ordinary crew of sea vessels: problems and prospects]. *Naukovi pratsi. Pedahohika*, 234 (246), 31–36 [in Ukrainian].
10. Kolmykova, O. O., & Turlak, L. P. (2021). Komunikatyvna kompetentnist yak neobkhdna vymoha realizatsii profesiinoi diialnosti fakhivtsiv morskoj haluzi [Communicative competence as a necessary requirement for the implementation of the professional activity of specialists in the maritime industry]. *Pedahohichna osvita: teoriia i praktyka*, 30 (1-2021), 241–251. doi: <https://doi.org/10.32626/2309-9763.2021-30-241-251> [in Ukrainian].
11. Voloshynov, S. (2019). Struktura profesiinoi kompetentnosti maibutnoho morskoj fakhivtsia [The structure of the professional competence of the future maritime specialist]. *Molod i rynok*, 7 (174), 147–153. Retrieved from <http://mir.dspu.edu.ua/article/view/167400/175998> [in Ukrainian].
12. Lipshyts, L. V. (2020). Tolerantnist yak tsinnisna skladova profesiinoi kompetentnosti maibutnikh fakhivtsiv morskoj haluzi [Tolerance as a valuable component of the professional competence of future specialists in the maritime industry]. *Pedahohichnyi almanakh*, (46), 163–169. Retrieved from <https://doi.org/10.37915/pa.vi46.123> [in Ukrainian].
13. Smyrnova, I. M., Musorina, M. O., & Mazur, T. M. (2020). Yakist osvity fakhivtsiv morskoj haluzi [The quality of education of specialists in the maritime industry]. *Zbirnyk naukovykh prats. Pedahohichni nauky*, 149, 144–151 [in Ukrainian].
14. Yarmolenko, M. (2021). Rol humanitarnoi osvity u rozvytku kliuchovykh kompetentnostei konkurentospromozhnykh fakhivtsiv morskoj haluzi [The role of humanitarian education in the development of key competencies of competitive specialists in the maritime industry]. *Zbirnyk naukovykh prats Natsionalnoi akademii Derzhavnoi prykordonnoi sluzhby Ukrainy. Serii: pedahohichni nauky*, 28 (1), 232–244. Retrieved from <https://periodica.nadpsu.edu.ua/index.php/pedzbirnyk/article/view/966/906> [in Ukrainian].
15. Popova, O. P. (2011). Osoblyvosti profesiinoi diialnosti maibutnikh sudnovodiiv i sutnist yikh profesiinoi kompetentnosti [Features of the professional activity of future ship drivers and the essence of their professional competence]. *Pedahohika formuvannia tvorchoi osobystosti u vyshchii i zahalnoosvitnii shkolakh*, 353–359 [in Ukrainian].
16. Maidanevych, S. B. (2022). Teoretyko-metodolohichni aspekty profesiinoi pidhotovky morskykh kadriv pid chas vykladannia dystsyplin pravovoho profilu [Theoretical and methodological aspects of professional training of maritime personnel during the teaching of legal disciplines]. *Vodnyi transport*, 1(35), 78–86. Retrieved from <https://vt.duit.in.ua/index.php/home/article/view/214> [in Ukrainian].
17. Tkachuk, S. (2015). Teoretychni osnovy formuvannia profesiinoi kompetentsii maibutnikh inzheneriv-pedahohiv u protsesi vyvchennia spetsdystsyplin [Theoretical foundations of the formation of professional competence of future engineers-pedagogues in the process of studying special disciplines]. *Naukovi zapysky. Serii: problemy metodyky fizyko-matematychnoi i tekhnolohichnoi osvity*, 1 (7), 92–94 [in Ukrainian].

Terzi H. A.,
orcid.org/0009-0004-8013-868X

**THEORETICAL FOUNDATIONS OF IMPROVING THE PROFESSIONAL
COMPETENCE OF FUTURE SPECIALISTS IN THE MANAGEMENT
OF SHIP TECHNICAL SYSTEMS AND COMPLEXES**

The article updates the issue of professional competence of future specialists in the management of ship technical systems and complexes. It is noted that the strategic task of domestic specialized

institutions of higher education is the need to reform the existing concept of professional training of future specialists in the maritime industry, which is based on international standards.

The purpose of the study is to detail the requirements for the professional competence of future specialists in the management of ship technical systems and complexes and outline the direction of the theoretical foundations of the formation of the specified definition.

The study is based on the regulatory framework, which is oriented towards the effective functioning of the maritime industry and scientific developments that consider the concept of "professional competence" in the field of shipping. It is noted that in the context of the development of the domestic maritime industry, the professional competence of relevant specialists arouses the scientific interest of many researchers. We agree with the scientists' statement that the professional activity of marine industry specialists depends on the level of their professional training in a higher education institution.

A detailed analysis of the educational and professional program "Management of ship technical systems and complexes" from specialty 271 Maritime and inland water transport (under specialization 271.02 Management of ship technical systems and complexes) allowed us to certify the division of professionally important competencies into: general professional competencies, special (professional) competences and special selective competences. The text provides an extensive table of these competencies and emphasizes that they should be formed during the study of professionally oriented educational components.

We see the prospect of further research in the justification of the technology for the formation of professional competence of future specialists in the management of ship technical systems and complexes

Key words: specialists in the maritime industry; specialized higher education institutions; professional competence; educational and professional program; regulatory and legal framework.

Дата надходження статті: 12.12.2023 р.

Рецензент: доктор педагогічних наук, професор Плачинда Т. С.

UDC 378.018.8:007-047.22-027.63]:655.3.066.13(045)

DOI <https://doi.org/10.37915/pa.vi55.516>

Chemerys I. M.*,
orcid.org/0000-0001-7898-3607

BUILDING MEDIA LITERACY SKILLS FOR FUTURE JOURNALISTS: STRATEGIES TO ANALYZE FAKE NEWS AND RESIST DISINFORMATION

The advent of the digital age has ushered in an era of unparalleled access to information, transforming the way we engage with content. However, this transformative shift has also given rise to a concerning surge in fake news and disinformation. This article delves into the crucial role that educators play in preparing students to navigate this complex and information-saturated landscape.

Focusing on the principles of media literacy, our exploration revolves around the implementation of targeted teaching strategies. These strategies are designed to cultivate in students the essential skills of critical analysis, empowering them to sift through information with discernment. The emphasis lies on nurturing critical thinking skills, honing the ability to evaluate sources, employing effective fact-checking techniques, fostering cross-platform awareness, and fostering collaborative learning environments.

By leveraging real-world case studies and delving into an examination of cognitive biases, the article underscores the significance of these pedagogical strategies in equipping students to not only decipher the veracity of information but also to actively resist the allure of misinformation. The practical application of these strategies becomes evident in the context of empowering students to navigate the intricate web of online content with resilience.

*© Chemerys I. M.